

РЕКОМЕНДАЦІЇ ПО ВИРОЩУВАННЮ РОЗСАДИ ТЮТЮНУ

Вирощування розвинутої і здорової розсади для ранніх строків садіння тютюну – одна з найважливіших умов одержання високих урожаїв тютюнової сировини. Садіння в ранні строки забезпечує дозрівання, а звідси і збирання тютюну в кращі агротехнічні строки. Розсаду тютюну вирощують як в парниках на біопаливі, так і в плівкових теплицях.

Розсадники розміщують на рівних, добре освітлених ділянках з легким механічним складом ґрунту. На кожен гектар площі тютюну сортів української селекції відводиться не менше 40-45 м² корисної площі парників або теплиць, враховуючи 20% страховий фонд, крім корисної площі, виділяють додаткову площу для доріжок. Як показує практика, з кожного квадратного метра парників можна одержати 1,8-2 тис. шт. добірних рослин придатних для машинного садіння, або понад 2,5 тис. шт. рослин для садіння вручну.

Успіх вирощування розсади значною мірою залежить від якості поживної суміші. Вона повинна бути легкою за механічним складом, позбавленою насіння бур'янів, добре утримувати вологу. Поживну суміш треба заготовляти в кількості 0,11-0,13 м³, або 0,3-0,35 тонни на 1 м² парника.

Склад поживної суміші:

I варіант: 1 частина дернової землі, 2 частини перегною, 1 частина піску;

II варіант: 1 частина дернової землі, 1 частина перегною, 1 частина торфу, 1 частина піску.

Для парників на біопаливі заготовляють гній в осінньозимовий період з розрахунку 0,5-0,6 м³ на 1 м² парника, який укладають і трамбують в бурти, що запобігає його передчасному розігріванню.

Закладання парників. На поверхню землі розстеляють соломку на висоту до 5 см, другий шар – гній товщиною до 50 см. Зверху ставлять коробки, щоб північна сторона коробки була на 10 см вищою від південної. Для прискорення розігрівання гною його поливають теплою водою, накривають рамами, а зверху плівкою. Через 3-4 дні, коли гній розі - гріється до +30 0 С поверхню парника вирівнюють, додають гній у запалі місця. Гній злегка трамбують, щоб пружинився під ногами. Для боротьби із грибками на поверхні гною вносять по 200-300 г на 1 м² попелу або розмеленого вапняку.

Баластну землю насипають шаром до 10 см, а на неї поживну суміш 8-10 см, зберігаючи середину парника випуклою. Висота коробів на поверхні поживної суміші повинна бути з північної сторони не більше 15 см, а з південної - 10см.

Плівкові теплиці. Восени верхній шар ґрунту в плівкових теплицях повинен бути розпушений та зволожений. За два тижні до посіву теплицю накривають плівкою, прогрівають і готують гряди шириною 1,5 м, засипають поживною сумішшю на висоту 8-10 см. Подальші роботи такі ж, як і в парниках.

Підготовка розсадників до посіву. Розсадники готові до висівання насіння, коли поживна суміш на глибині 10 см прогріється до +10 0 С. Висівають насіння в парники в перших числах березня, в теплицях 10-15 березня. Період вирощування розсади в парниках 45-60 днів, в теплицях – 30-35 днів.

Одночасно з підготовкою парників готують до сівби насіння тютюну, його протруюють. Для протруювання насіння замочуються в 2% розчині формаліну на 10 хвилин з наступним промиванням в проточній воді протягом 10-15 хвилин, розсипають тонким шаром і висушують при температурі +25 0С, протруюють насіння за 2-5 днів до посіву. Найкращі строки посіву – третя декада лютого і перша декада березня. На 1 м² площі висівають 0,7-0,8 г насіння сорто типу Крупнолистий і 0,5-0,6 г на 1 м² насіння сорто типу Берлей і Вірджинія.

Перед сівбою поверхню грядок старанно вирівнюють, злегка ущільнюють і рівномірно поливають. Для рівномірного посіву насіння тютюну змішують з сухим піском. Висіяне насіння присипають поживною сумішшю шаром 0,5 см, ущільнюють і обережно поливають водою (+20-24 0 С) до повного насичення суміші. Після сівби парники закривають рамами, зверху плівкою, до появи сходів парники відкривають тільки для поливання і провітрювання, витримуючи температуру повітря +22-28 0 С, після появи сходів +18-24 0 С, за необхідності плівку на день знімають.

Для нормального росту розсади, під час її вигонки верхній шар ґрунту (8-10 см) необхідно утримувати в середньозволоженому стані. Як пересихання, так і перезволоження цього шару, у молодому віці розсади, призводить до затримки її росту і значного ураження кореневими гнилями. Після висівання насіння та при появі на розсаді перших ознак гнилей проводиться поливання 0,2% суспензією фундазолу, з.п. (1 л/м²) поживної суміші в розсадниках.

Кількість поливів регулюють у відповідності з віком розсади і ростом кореневої системи. Особливу увагу слід приділяти поливанню у період від сівби до укорінення розсади (фаза хрестика). Чим старша розсада, тим рідше і з більшою нормою води її поливають. З фази хрестика до фази вушок при необхідності розсаду поливають ранком і ввечері, а потім тільки раз ввечері, а з фази вушок через 1-2 дні. Максимальна потреба води на день

8-10 л/м², в міру росту бур'янів розсаду тютюну прополюють. Перед прополюванням грядки поливають, а після цього розсаду підсипають поживною сумішшю і притінують. Присипання розсади сприяє росту здорової мичкуватої кореневої системи.

Підживлення розсади. Протягом вегетації розсаду в парнику необхідно підживлювати 3-4 рази органічними або мінеральними добривами. Перше підживлення проводять у фазі «хрестика», друге – на початку фази «вушок» і третє за 10-15 днів до початку вибирання. Мінеральне підживлення чергують з органічним. Розчин мінеральних добрив: 20-30 г аміачної селітри, 50-60 г суперфосфату гранульованого, 40-50 г сірчано-кислого калію на 10 л води. Цим розчином поливають до 5 м розсадника. Пташиний послід: на одне відро посліду залити три відра теплої води і залишити на 7 днів бродити. Перед підживленням на одне відро розчину, що забродив, додають 7 відер води, перемішують, проціджують. Цим розчином підживлюють розсаду у розрахунку 10 л розбавленого розчину на 5 м² розсадника. Після кожного підживлення та підсихання розсаду змивають водою.

За 10-12 днів до вибирання розсади припиняють підживлення, зменшують поливання, частіше провітрюють парники. Спочатку рами відкривають навхрест і так тримають 2-3 дні, потім їх вдень знімають зовсім, коли не має заморозків, то розсадники залишають відкритими вдень і вночі. В теплицях плівку з бокових сторін скручують і підв'язують, або зовсім знімають.

За три дні до висаджування в полі розсаду обробляють проти тютюнового трипса 0,1% розчином Бі-58 (новий), к.е. або 0,15% розчином Конфідор максі 70% в.г. (1 л робочого розчину на 1 м²).

Розсада, яка придатна для посадки, повинна мати щільне стебло, добре розвинену кореневу систему і 5-6 справжніх листочків. Для ручного садіння висота від кореневої шийки і до кінця витягнутих листочків не менше 8-10 см, для машинного – 12-14 см.

Вибирання розсади до посадки. Вибирають розсаду в декілька прийомів, в міру готовності її до посадки, з проміжками у 3-5 днів. Щоб рослини легко виривалися і менше ламалося коріння, напередодні вибирання, ввечері або рано вранці, за 4-6 годин, розсаду рясно поливають. Вибирають розсаду до настання спеки по одній рослині, захоплюючи два найбільш розвинуті листочки. Розсаду формують акуратно в пучки у між парниковий прохід, потім складають в тару.

Для запобігання вилягання і скривлення рослин, а також щоб збільшити вихід стандартної розсади, після кожної вибірки, відразу не

присипають, а лише обережно поливають і притінують. Рослини в таких умовах не нахиляються і не вилягають протягом дня в парниках, повністю поправляються, а ввечері добре присипають і поливають. У спекотні години протягом 2-3 днів розсаду притінують.

Укладають розсаду в ящики або корзини, щільно, у стоячому положенні корінцями донизу. Тару прикривають зверху свіжою травою або мокрою мішковиною і тримають в тіні.

Після кожного вибирання розсаду, яка залишилась, поливають і притінують, а ввечері присипають і знову поливають. Після закінчення садіння розсаду, яка залишилась у парниках, рекомендується знищити, а ґрунт протягом літа тримати в стані чорного пару.

Бялковська Г.Д., к.е.н., завідувач науково-технологічного відділу тютюництва;

Пащенко В.І., науковий співробітник, Тернопільська державна сільськогосподарська дослідна станція.

Гаврилюк О.С., молодший науковий співробітник;